

БЪЛГАРСКАТА ПРОГРЕСИВНА ЛИТЕРАТУРА ПРЕЗ ИГЛЕНИТЕ УШИ НА ФАШИСТКАТА ПОЛИЦИЯ И ЦЕНЗУРА

Тази година ние чествуваме за петнадесети път нашия най-голям национален празник — Девети септември.

Колко бързо изминаха тези петнадесет години, когато на 9 септември 1944 г. с решаващата помощ на Съветската армия България беше освободена завинаги от фашизма и капитализма, когато се откри нова страница от историята на българския народ.

През изтеклите петнадесет години големи завоевания постигна и нашата художествена литература. Тези успехи се дължат преди всичко на условията, при които работят нашите писатели, на големите и постоянни грижи и ръководство на БКП. Нашата художествена литература, литературата на социалистическия реализъм, опряна на реалистичното богатство на Ботев, Каравелов, Вазов, Славейков, Яворов, Елин Пелин, Смирненски, Н. Вапцаров, постигна големи завоевания. И поезията, и белетристиката, и драмата получиха небивал разцвет. Българската литература се обогати и жанрово, и идейно-художествено.

Можеха ли в миналото българските писатели да се радват на условията, каквито имат сега?

До Девети септември 1944 г. почти всички български прогресивни писатели минаха през монархо-фашистките затвори, през полицейските участъци, през концентрационните лагери. А близо тридесетина загинаха, повалени от куршума на палачите!

★

Близо двадесет години над нашата художествена литература висеше кървавата секира на фашизма. Двайсет години на полицейски терор, на жестоко преследване, на забрана! И въпреки всичко нашите прогресивни писатели и на първо място писателите-комунисти воюваха мъжествено, воюваха героически, воюваха неотстъпно.

След разгрома на Септемврийското въстание през 1923 г. на антифашисткото движение беше нанесен тежък удар. Но колкото голям и тежък да беше този удар, правителството на народния палач Цанков нямаше никакво основание да празнува. Въпреки дълбоките рани, БКП се възправи отново на краката си, много скоро тя обедини антифашистките сили в страната, за да продължи неотстъпно борбата срещу настъпващия фашизъм.

Като не можеше да спре огромното влияние на БКП, фашисткото правителство изработи и прокара в Народното събрание редица реакционни закони и на първо място Закона за защита на държавата (ЗЗД). Основната цел, която преследваше този закон, беше да се води енергична борба против Българската комунистическа партия, против БКМС, ОРСС и др., за установяване на пълна диктатура на фашизма в страната.

ЗЗД беше приет от XXI-то обикновено Народно събрание и утвърден с указ № 2 от 23 януари 1924 г.¹

И макар че при дебатите по приемането на ЗЗД почти всички изказали се, в това число и министърът на правосъдието Я. Стоенчев, да изтъкваха, че ЗЗД

¹ Държавен вестник, бр. 240, 25. I. 1924 година.

няма да има обратна сила, то още на следващия ден след неговото приемане в страната се въведе нечуван терор.

Най-силни и най-страшни бяха членовете 1, 6, 7, 16 и 19. Така например чл. 1 гласеше: „Законът ще действува срещу всякакви обществени, политически и стопански организации, срещу групи, които за постигане на своите цели проповядват или прибегват в пределите на царството към престъпления, терористически действия или утвърждават свои нелегални поделения“. „Който устно, писмено или чрез печатни произведения — предвиждаше чл. 6 — върши пропаганда или агитация за промяна на политическия или икономическия строй на държавата чрез престъпления, насилия или терористически действия се наказва със строг тъмничен затвор не по-малко от 5 години и глоба от 50,000 до 500,000 лева, а във военно време — със смърт. В чл. 7 се казваше: „Който устно, писмено или чрез печатни произведения подбужда към вражда, омраза или престъпление спрямо отделни класи или слоеве на населението, или установените власти и с това може да постави в опасност обществения и правов ред в страната, се наказва със строг тъмничен затвор от 3—8 години и глоба от 50,000 до 500,000 лева“.

Първи под жестоките удари на ЗЗД паднаха писателите Гео Милев, Христо Ясенев и Сергей Румянцев, журналистите И. Хербст, Г. Шейтанов и др. Почти всички загинаха без съд. Гео Милев бе осъден по чл. 5 от ЗЗД във връзка с чл. 6 на една година затвор и глоба 20 хиляди лева, заради поемата си „Септември“, но палачите и него не пожалиха. Удушиха го и го хвърлиха в една яма край София. Българската прогресивна литература претърпя сериозен удар и със забраната на романа „Хоро“ от Антон Страшимиров. Палачите се уплашиха от истинския си лик, показан от Страшимиров, и побързаха да забранят романа, като се разправиха жестоко с писателя. Под ударите на ЗЗД по това време попаднаха и редактираното от Димитър Полянов сп. „Наковалня“, вестник „Ведрина“ на Страшимиров, вестник „Новини“ (легален орагн на БКП), вестник „Младежка дума“ (легален орган на БКМС) и др.

Ето какво писа Антон Страшимиров в бр. 17 от 9 февруари 1927 г. на вестник „Ведрина“: „Като страшен цербер стои драконовският закон за защита на държавата пред прага на литературното ни развитие, с невъзмутим цинизъм разбива всяка воля за културен прогрес и внася непоправими разстройства в целия наш културно-обществен живот: неспособност политическа, финансова, стагнация, стопанска криза, безработица, хаос, литературно мъртвило...“

Цинизмът става още по-голям, когато ЗЗД се опитва да надскочи кръга на своята „компетентност“ и предназначение: „запазване съществуващия държавен строй“ и навлиза в друга сфера — сферата на нашия културен живот, където най-малко той и неговите блюстители — полицейски стражари, пристави, околийски началници — са компетентни. В неговите чудовищни клещи евентуално биха могли да попаднат деянията на всеки български гражданин, който си позволи да мисли и пише не така, както например мисли и пише божественият в. „Слово“ или реакционерите от сп. „Златорог“...“

В едно поверително окръжно от август 1927 г. Дирекцията на полицията нарежда до подведомствените си органи да следят най-зорко всички печатни издания, „... като несъобразните с полицейските нареждания, Закона за печата, Наказателния закон, ЗЗД, както и международните конвенции за преследване на разпространението и търговията с безправствени произведения, се задържат (чл. 54 от Закона за администрацията и полицията). Веднага със задържането да се иска от надлежния прокурор разрешение за конфискация на изданието и подвеждане автора или разпространителя под отговорност...“¹

Една справка показва, че докато напр. в 1929 г. са били конфискувани и иззети 83 различни вестници и списания, 74 позива и хвърчащи листа и 6 книги и брошури, то в 1930 г. се иззети 103 различни вестници и списания, 114 позива и хвърчащи листа, 14 книги и брошури. За 1929 г. са били образувани 176 прокурорски преписки и арестувани и разпитани 245 души, а през 1930 г. са били образувани 231 прокурорски преписки и арестувани и разпитани 378 души, т. е. 50% повече.¹

Въпреки терора, въпреки убийствения ЗЗД българската прогресивна литература крачеше смело по пътя, начертан от Христо Смирненски. От страниците на „Нов път“, „Ведрина“, „Младежка дума“, „Наковалня“, „Звезда“, „РЛФ“ вече се бяха изявили пролетарските писатели Георги Караславов, Христо Радевски, Ангел Тодоров, Крум Пенев, Никола Ланков, Камен Зидаров, Сп. Кралевски, Кр. Белев, Младен Исаев, Т. Харманджиев, Емил Коралов и др., които бащински напътствувани

¹ ЦДИА, фонд, 370, оп. 2, арх. ед. 12.

² Пак там.

от Георги Бакалов в началото на тридесетте години застанаха начело на нашата пролетарско-революционна литература.

Въпреки жестоките репресии и тежкия терор някои от тези писатели създадоха високоталантливи произведения, които заедно с творбите на редица други писатели, които застанаха на открити антифашистки позиции, тук на първо място имам предвид Людмил Стоянов, Гьончо Белев, Мария Грубешлиева и др., представляват ценен влог в съкровищницата на нашата художествена литература.

Трудностите, които съпътствуваха нашите писатели, докато издадат своите произведения, бяха също много тежки. Още излязла-неизлязла дадена книга, полицията я конфискуваше. С това тя не само слагаше бариера на прогресивната книга по пътя ѝ до читателя, но нанасяше и тежки материални щети. Особено тежко беше положението с издаването на литературните периодични издания. При тяхното инкриминиране и изземване се проявяваше насилие, безскрупулност, невежество. Спомням си един фейлетон от Христо Радевски. Старшият стражар дава нареждане до полицаите да бъде конфискувано списание „Наковалня“. И ето след няколко часа в полицейския участък пристига камион, натоварен с ковашки наковални. На въпроса на старшията всички ли „Наковални“ са иззети, един от стражарите смънкава, че само една останала и не могли да я натоварят на камиона, защото била много тежка. . . Не бяха редки случаите, когато след като даден вестник или списание биваха инкриминирани и иззети из цялата страна, след седмица-две да се връщат на издателите ми, но вече остарели за читателя.

Една справка показва например, че от първите 23 броя на весник „РЛФ“ (1929—30 г.) са били конфискувани 8 броя, арестувани петима редактори и заведени пет цела.

През влажните килии на Централния затвор минават писателите Георги Караславов, Христо Радевски, Кръстю Белев, Младен Исаев, Иван Мартинов и много други. По-късно платени агенти пребиха на улицата писателя-антифашист Людмил Стоянов, който по чудо остана жив. А в какво бяха виновни тези и други писатели. В това, че пишеха за трудовия народ, за неговите борби и болки, клеймяха фашизма и неговите слуги, издигаха смело глас против готвената от империалистите антисъветска война.

Ударите на фашистката полиция и цензура зачестиха върху българската художествена литература особено през годините 1941—1944. Цензурата трудно разрешаваше издаването на книги от нашите прогресивни писатели (тези книги се броят на пръсти) или пък ако дадеше разрешение, то тя предварително окастриаше най-хубавото, най-бойкото, най-революционното. В тези години загинаха от фашистки куршуми Никола Вапцаров, Васил Воденичарски, Атанас Манчев, Христо Кърпачев, Христо Козлев; други писатели поеха пътя на партизанската борба, трети, техните имена няма да изброявам, бяха хвърлени в тъмница или заключени зад телените мрежи на концлагерите.¹

*

Плод на едно продължително изследване, обнародваните тук материали и документи, съхранявани в Централния държавен исторически архив (ЦДИА), хвърлят обилна светлина по въпроса за фашистката забрана и цензура над българската художествена литература. Те представляват крайно богат материал при проучване и написване историята на нашата литература от трийсетте години, както в цялост, така и по отношение творчеството на отделни наши писатели. Освен това те нагледно разкриват действително ужасите на фашисткия терор и причините, загдето много наши писатели не можаха да изявят цялостно своите творчески възможности, да създадат големи и трайни произведения. Внимателният читател ще забележи, че между публикуваните материали се срещат и протоколи за разпит на писатели и редактори. Те разкриват героичното им държане пред полицията и усилията им да спасят честта на българската прогресивна художествена литература, да спасят и винаги високо да носят знамето, завещано им от Ботев и Смирненски.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ

¹ Вж. също моите статии по тия въпроси във в. „Нар. култура“, бр. 29, 18. VII. 1959 г. и сп. „Бълг. журналист“, кн. 7, 1959 г.

П р о т е с т

На 20 март бе арестуван от органите на Обществената безопасност поета Христо Ясенев и след два дни интерниран неизвестно къде. Говори се, че е отведен към Горна Джумая.

До сега никой от съответните представители на властта не даде обяснение за посегателството върху личната свобода на един поет, който не е никакъв политически деец. Може би, престъплението му се състои в това, че той е член на Общия комитет за подпомагане жертвите от септемврийските събития. Нима стигнахме до там, че хуманността и човечността се считат за непозволени!

Христо Ясенев е с разстроено здраве и без никакви материални средства.

Ние, група писатели и негови приятели, протестираме против арестуването на един от нашите първи поети и искаме настоятелно да бъде освободен и повърнат в София!

София, 30 III. 1924.

Подписали: Теодор Траянов, А. Страшимиров, Николай Хрелков, Гео Милев, Трифон Кунев, Ив. Грозев, И. М. Даниел, Д. Б. Митов, Г. Бакалов, Людмил Стоянов, Б. Дановски, Ст. Б. Митов, Г. Цанев, Г. Стефанов, Ал. Жендов, Асен Разцветников, Георги Константинов, Ангел Каралийчев, Н. Фурнаджиев, Г. Михайлов, Кр. Пенев, Ник. Балабанов, Т. Боров.¹

в. З в е з д а, бр. 104, 3. IV. 1924

2

До Господина Председателя на
Българския писателски съюз

Господин Председателю,

На 25 т. м. след обед органи на Обществената безопасност конфискуваха в печатница „Обзор“ (Регентска 4) недоотпечатаната ми стихосбирка „Жертвени клади“.

В съдържанието на поместените в нея стихове няма абсолютно нищо, което да противоречи на законите в страната. Аз съм готов да отговарям пред съдебните власти за писаното от мен.

Вам са най-добре известни ония страшни условия, под чиято тежест умира литературата у нас. С големи усилия аз едва успях чрез непосилна работа и заеми от приятели да събера нужната сума за издаване на работите си.

И ето — властите без каквото и да било основание не позволяват излизане на книгата ми. По-голямата част от стиховете са вече печатани в списания и вестници.

Обръщам се към Съюза на българските писатели, като към единствено място, дето предполагам, че все още има хора, за които е скъпо всяко усилие в полето на нашата бедна литература и Ви моля да се застъпите за отменяването незаконното конфискуване на книгата ми.

София, 25 април 1924.

С почит: Асен Разцветников²

в. З в е з д а, бр. 124, 30. IV. 1924

¹ Освен във в. „Звезда“ протестът е печатан и в бр. 137 от 5 май 1924 г. на вестник „Развигор“. В същия брой Ал. Балабанов публикува бележката „Необяснимо ми е“, в която изразява учудването си от арестуването и интернирането на Ясенев. В брой 138 от 15 април 1924 г. в бележката „На всички адреси“ Ясенев известява, че се е завърнал от интернирането си в Горна Джумая и благодари на всички приятели, които са протестирали и са настоявали за незабавното му освобождаване.

² Освен в „Звезда“ писмото на Асен Разцветников е печатано и в „Развигор“, бр. 141 от 3 май 1924 г. След три броя (144) от 24 май 1924 г. Д. Б. Митов излиза с възторжена критика, в която разкрива таланта на Разцветников, ярко изразил се в „Жертвени клади“.

Околийските началници и окръжните полицейски инспектори
Ц а р с т в о т о

Към № 21233. Направете най-щателна проверка из всички книжарници и будки и изземете всички неиззети досега екземпляри от романа на Антон Страшимиров „Хоро“ и изпратете в Дирекцията на полицията.

№ 22073

29. IX. 1926

За Н-к Държ. безопасност:

(п) Св. Митев

Верно, секретар: не се чете

ЦДИА, фонд 370. Оп. 2, арх. ед. 2987. лист 88.

О к р ъ ж н о

Околийските началници
Ц а р с т в о т о

По нареждане на Прокурора при Софийския окръжен съд изземете от всички будки, агенции, книжарници и пр. романа „Хоро“ от Антон Страшимиров — № 1 на библиотеката „Зарници“ издаден София, като иззетите броеве изпратете в Дирекцията. № 21233

29. VI. 1926 г.

МВРНЗ

Началник Държавна безопасност
(п) Михалчев

ЦДИА, фонд 379. Оп. 2, арх. ед. 2987, л. 63

П о в е р и т е л н о

Тук

Полицейския комендант

На № 21233. Направете най-щателна проверка из всички книжарници и будки, както и в дома на писателя Антон Страшимиров, ул. Денкоглу № 26 и изземете неиззетите досега екземпляри от романа „Хоро“ от Страшимирова, които изпратете в Дирекцията. № 22074, 29 септември 1926 г.

Началник Държавна безопасност (п) Св. Митев
Верно, Секретар (п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 2987, л. 32.

З а п о в е д

№ 19

София, 28 юни 1926 година

Прокурорският надзор при Софийския окръжен съд, като има предвид, че както в столицата, така и в останалите населени пунктове, градове и села на страната е пуснат за продажба и разпространяване романа „Хоро“, издаден през н. г., че с тоя роман неговия автор Антон Страшимиров е имал изключително намерение да насажда омраза по един много дързък начин в душата на българския гражданин срещу държавата в нейната цялост, както и да подбужда към общоопасни престъпления, които могат да поставят в опасност вътрешното и външно положение на страната, и освен това автора на въпросния роман чрез изказаните мисли в последния открито одобрява, възхвалява и насърчава дейността на организации и групи,

съществуването на които е запретиено от Закона, то на основание чл. 10 от Закона за защита на държавата

З а п о в я д в а:

Да се из земе издадения през 1926 година от Антон Страшимиров в София роман под надслов „Хоро“.

Препис от тая заповед да се изпрати в Дирекцията на полицията и Г-ну Столичния комендант за изпълнение.

Прокурор: (п.) не се чете.¹

ЦДИА, фонд. 370, оп. 2, арх. ед. 2987, л. 2.

7

Б ъ р з а

Околийските началници

Копие: Окръжните полицейски инспектори

Полицейския комендант — София

Наредете бързо да се из земе от всички будки, книжарници и частни лица бр. 1 на в. „Ведрина“ под директорството на Антон Страшимиров, издаван (в) София, като иззетите екземпляри пратете Дирекцията на полицията. № 22253, 16. X. 1926.

МВРНЗ

За началник държавна безопасност:

(п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 1376, л. 2.

8

22258 А

16. X. 1926 г.

До Господина прокурора
при Соф. окръжен съд
Тук

В допълнение на устното ви донесение от секретаря на отдела, приложен тук представлявам ви господин прокурор, брой 1 от литературния седмичник „Ведрина“ излизащ в София под директорството на Антон Страшимиров. В този лист на първата страница е поместена статията „Близки задачи“, която няма характер на такава, а по-скоро е едно скърпено предупреждение — закана към днешното правителство, имаща за цел да подбужда към вражда, бунт и насилие, за да се дойде до промяна на установения от конституцията държавен и обществен порядък.

По повод на това и съгласно чл. 7 от ЗЗД, моля нареждането ви господин прокурор, да се из земе въпросния лист.

Началник държавна безопасност (п) Митев
Секретар (п) Атанасов

ЦДИА, фонд 370, оп. 2., арх. ед. 1376, л. 3.

9

З а п о в е д

№ 28 *

София, 18 октомври 1926 год.

Прокурорският надзор при Софийския окръжен съд като има предвид, че в страната е пуснат за разпространение издавания в столицата вестник „Ведрина“

¹ Въпреки усилията на полицията от романа „Хоро“ са били иззети всичко 72 екземпляра от страницата предимно в Шумен (Коларовград), Казанлък, Кюстендил, Нова Загора, Троян, Варна, Горна Джумая и други.

брой 1, че от съдържанието на уводната статия, публикувана в същия вестник, се вижда целта, която са си поставили неговите вдъхновители и ръководители именно да подбуждат българското гражданство от градове и села към вражда и престъпни деяния спрямо установените в царството власти и институти, от една страна, а от друга, да насърчават и увличат в нови и по-страшни безчинства провинените досега спрямо личната и обществена сигурност лица, то на основание чл. 15 от ЗЗД

Заклучава:

Да се конфискува брой първи на издавания в столицата седмичен вестник „Ведрина“.¹

Тая заповед да се изпрати в Дирекцията на полицията за изпълнение.

Зам. прокурор (п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 1376, л. 6

10

Заповед

№ 8

София, 8 април 1927 година

Прокуроорският надзор при Софийския окръжен съд като има предвид, че в брой 25 от 6 април 1927 година на издавания в столицата в. „Ведрина“ са публикувани статии и дописки, чрез съдържанието на които техните автори по един очевиден начин подбуждат българското гражданство към вражда и омраза спрямо представителите на държавната власт, от една страна, а от друга оправдават макар по един много хитър и скрит начин действията на лица, които са извършили престъпления подробно изброени в чл. 19 от ЗЗД и с това биха могли да поставят в опасност вътрешния ред и външната сигурност на страната то по силата на чл. 10 от казания по-горе закон

Заповядва

Да се се из земе брой 25 от 6 април 1927 година на издавания в столицата в. „Ведрина“.

По един екземпляр от тази заповед да се изпрати в Дирекцията на полицията и в Столичното полицейско коменданство за изпълнение.

Зам. прокурор (п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 2639, л. 17.

11

Заповед

№ 38

Въз основа на чл. 10 от ЗЗД понеже в брой 46 на вестник „Ведрина“ от 9 того е поместен подлистник под надслов „Танца на черните огняри“² чието съдържа-

¹ Вестник „Ведрина“, литературен седмичен вестник, излиза от 18. X. 1926—16. XI. 1927, всичко 47 броя. Издаван средно в около 3000 екземпляра, а някои броеве и в над 6,500. От данни, получени в Дирекцията на полицията от страната, се вижда, че от брой 1 на вестника са били иззети около 1100 екземпляра предимно в градовете: София, Хасково, Търново, Шумен, Ямбол, Кюстендил и други.

Освен брой 1 от „Ведрина“ са инкриминирани и иззети и бр. 14 от 19. I. 1927 г. — иззети в София 260 екземпляра, Кюстендил — 3; бр. 38. от 14. IX. 1927 г. — иззети 6,378 екземпляра: в София 6253, Кюстендил — 15 и Котел-Фердинанд — 38 и Луковит — 1; бр. 46 от 9. XI. 1927 г. — иззети над 1500 екземпляра: в София — 690, Пловдив — 170, Стара Загора — 32, Бургас — 101, Варна — 117, Шумен — 78, Търново — 40, Плевен — 46, Сливен — 48, Русе — 186 и др.; бр. 47 от 16. XI. 1927 година — иззети около 550 екземпляра: в София — 230, Варна — 71; Сливен — 32, Шумен — 41, Пловдив — 124, Бургас — 74, Казанлък — 33, Стара Загора — 30 и други.

От посочените справки става напълно ясно при колко трудни условия Антон Страшимиров е трябвало да издава „Ведрина“. И съвършено прав е, когато пише във „Ведрина“ в едно антрефиле под заглавие „Към апелативния прокурор“ между другото и следното: „Така аз не мога да се издържа от моя труд... Прочие става невъзможно да живея в моята страна и сред моя народ“.

Във „Ведрина“ сътрудничат: Г. Караславов, Хр. Радевски, А. Годоров, Сл. Васев, Т. Павлов, И. Волен, Кр. Пенев и др.

² Разказът „Танца на черните огняри“ е от Бялик. Както съобщава в един разпит пред полицията под псевдонима Бялик се криел самият Страшимиров. Всъщност автор на разказа е Г. Делчев, сътрудник на „Ведрина“, по професия лекар.

ние всява омраза и вражда между отделните класи на населението и поставя сигурността на държавата в опасност,

Заповядвам:

Брой 46 на в. „Ведрина“ да се изземе.

Препис от настоящата да се изпрати в Дирекцията на полицията за изпълнение.

10. XI. 1927 г.

София

Зам. прокурор (п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 1376, л. 102.

12

МВРНЗ

Отделение за общ. безопасност

София, 25 юни 1926 год.

З а п и с к а 101

По заповед на господин началника на отделението, веднага да се съобщи на Дим. И. Полянов, редактор „Наковалня“ бул. Сливница № 221: да се яви в отделението на площад Шарен мост в 3 часа след пладне на 25 того стая 73.

Съобщението да стане срещу приложената разписка, която веднага да се изпрати в отделението.

Секретар (п) П. Атанасов

ДБВК, ИА, фонд 380, арх. ед. 91, л. 3.

13

Р а з п и с к а

Задължавам се да не разпространявам до второ разпореждане последния брой на сп. Наковалня, бр. 183 от 11 юлий, отпечатан в 3300 екземпляра.

София, 11. VII. 1929

Редактор-Издател

(п) Д. И. Полянов

ДБВК, ИА, фонд 380, арх. ед. 91, л. 367.

Р а з п и с к а

Задължаваме се да пазим брой 180 на сп. Наковалня до второ нареждане, тиражът му е 2200.

За редакцията

(п) Хр. Радевски

ДБВК, ИА, фонд 380, арх. ед. 91, л. 304.

14

До Софийския окръжен съд
III углавно отделение

О т г о в о р

от Димитър Ив. Полянов от гр. София
обвиняем по углавно дело от о. х. № 1045/27 г.

Господа съдии,

Получих обвинителен акт по горното углавно дело. Заявявам, че не се признавам за виновен в обвинението, което ми се приписва.

II Литературна мисъл

За съдържанието на инкриминираните статии, макар аз да не съм техен автор, поемам да нося отговорност. С тяхното напечатване, както въобще с издаването на моето списание, аз имам за цел да давам правилна и безпристрастна информация по всички важни въпроси, които могат да интересуват моите читатели.

Допълнително ще представя броеве от Наковалня както и от други вестници и списания, които третират въпросите, третирани в инкриминираните статии.

Защитници ще ми бъдат столичните адвокати г-да Д-р Тодор Михайлов, Д-р Н. Меворах и Д-р Л. Дюгмеджиев, на които също моля при насрочването на делото да се изпратят призовки.

гр. София, 17. XII. 1927 г.

С почит: Д. И. Полянов¹

ДБВК,ИА, фонд 380, арх. ед. 91, л. 287.

15

Заповед

№ 5

гр. София, 22 март 1927 година

Прокурорският надзор при Софийския окръжен съд като има предвид, че от чужбина е изпратена брошурата под надслов „Гео Милев, Септември“, издавана от библиотека „Нарстуд“, с цел да бъде разпространявана тя в страната, че в нея са напечатани стихове от българския конспиратор Гео Милев, чрез които той възпява въоръжените бунтове на бившата БКП, станали през месец септември 1923 г. деяние престъпно и наказуемо по чл. 19 от ЗЗД, то на основание чл. 15 от същия закон

Заповядва

Да се забрани внасянето в пределите на българската държава задграничното издание на библиотеката „Нарстуд“ под наслов „Гео Милев, Септември“.

Тая заповед да се изпрати в Дирекция на полицията и в Дирекция на пощите, телеграфите и телефоните за изпълнение.

Зам. прокурор (п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 2990, л. 8.

16

Прокурорски надзор
при
Софийски окръжен съд
№ 13177
13. X. 1930 год.
София

До Дирекцията на
полицията
(Отдел Държавна безопасност)
Тук

На № 23505. 1930
На № 11042. 1929.

Съобщавам Ви, че Гео Милев от град Стара Загора за издадената от него поема „Септември“ е осъден по чл. 5 от ЗЗД във връзка с чл. 60 от Н. З. на една година тъмничен затвор и да заплати на Държавното съкровище глоба от 20000 лв. и лишение от граждански права на две години.

Присъдата не е приведена в изпълнение понеже лицето не е намерено.

Прокурор (п) не се чете
Секретар (п) не се чете

Фонд 370, оп. 2, арх. ед. 2990, л. 2

¹ Списание „Наковалня“ започва да излиза през 1925 г. под редакцията на Д. И. Полянов. От него излизат 235 броя, последният брой през септември 1933 г. В „Наковалня“ сътрудничат и се оформят редица писатели, между които Хр. Радевски, Кр. Пенев, Анг. Тодоров, К. Зидаров, Н. Ланос, Мл. Исаев и други.

23505
7. X. 1930 г.

Тв. бързо!
До Господина Прокурора
при Соф. окр. съд.
Тук

Моля нареждането Ви, Господин Прокурор, да ни се съобщи на колко и по кой член от ЗЗД през 1925 година е бил осъден Гео Милев за издадената от него поема „Септември“ и влязла ли е присъдата в законна сила.

По сведения лицето Гео Милев, син на Мильо и Анастасия Касабови от гр. Стара Загора, е бил осъден на 14. V. 1925 год. от Софийския окръжен съд на 1 година затвор.

Началник на отдела (п) Луков
Началник Бюро преса (п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 2990, л. 3.

18

Ц а р с т в о т о

Столичния полицейски комендант
Окръжните полицейски инспектори
Околийските началници

Спрете разпространението на романа „Споржилов“ от Георги Караславов.
Заповед 23187, 14. VIII. 1931.

Началник Бюро преса (п) не се чете

МВРНЗ

Дирекция на полицията

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 3005, л. 5

19

№ 23208
15. VIII. 1931

До господин
Прокурора при Соф. окр. съд
Т у к

Дирекция на полицията намира данни за престъпление по чл. 19 във връзка с чл. 1 от ЗЗД в репортажния роман „Споржилов“ от Георги Караславов, поради което даде нареждане до полицейските органи да спрат разпространението му. Горното Ви се съобщава, Господин Прокуроре, за по-нататъшно ваше разпореждане.

Приложение: 1 екз. от романа „Споржилов“

Началник на отдела (п) Луков
Началник Бюро преса (п) не се чете

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 3005, л. 6.

20

Ц а р с т в о т о

Столичния полицейски комендант
Окръжните полицейски инспектори
Околийските началници

Спрете разпространението на... книгата „Изчадия адови“ от Карас. Заповед 26232 — 21. II. 1933 г.

Началник Бюро преса (п) не се чете

МВРНЗ

Дирекция на полицията

ЦДИА, фонд 370, оп. 2, арх. ед. 3023, л. 5.

(Останалата част от документите
ще се публикува в Известия на
Института за българска литература
при БАН)